

Handläggare: Olavi Puhakka
Telefon: 08-508 430 23

Till
Socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Fördjupningsstudie om killar och strategiska brott

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden godkänner anmälan av rapporten.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Strategiska brott är ett begrepp som avser brott som, när de förekommer tidigt i en ung människas liv, har störst sannolikhet att leda till en lång och allvarlig kriminell karriär. Sådana brott är framför allt stöld av fortskaffningsmedel och rån. Studien beskriver omfattningen och karaktären av sådana brott bland pojkar i Stockholms stad. Analysen syftar till att identifiera riskfaktorer inom skola, familj och på individnivå som ökar risken för att begå strategiska brott. I studien avses också att undersöka om det är en riskfaktor i sig var i staden man bor med avseende på demografiska och sociala faktorer. Den faktor som, enligt analysen, bidrar till störst riskökning är kriminella kamrater. Andra faktorer som innebär att risken ökar

kraftigt är främst aggressivitet, antisociala attityder och bostadsområdets sociala tyngd.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom Preventionscentrum/Europaforum vid avdelningen för stadsövergripande frågor.

Bakgrund

Vartannat år utför Preventionscentrum Stockholm en totalundersökning den s.k. *Stockholmsenkäten*, bland stadens samtliga elever i grundskolans årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Eleverna svarar på frågor om bland annat alkohol, droger, kriminalitet och trygghet. Sammanlagt svarade nära 11 000 elever på frågorna år 2008. De resultat som var mest påfallande var innerstadsflickornas höga alkoholkonsumtion samt den stora andelen ytterstadspojkar som begår brott med dålig prognos, s. k strategiska brott; brott som med störst sannolikhet leder till utveckling av kriminell karriär senare i livet. Bl.a. bilstöld och personrån tillhör denna brottskategori. Resultaten ledde till att det från några av stadsdelsförvaltningarna väcktes önskemål om en fördjupad analys av problematiken samt förslag till åtgärder och insatser. Hösten 2009 färdigställdes en fördjupad analys om alkoholkonsumtion bland flickor i Stockholms stad, *Tjejer & alkohol*. Studien redovisade vilka riskfaktorer som har relevans för problematiken samt ett antal förslag till hur förebyggande insatser bör riktas. På motsvarande sätt är syftet med studien *Killar och strategiska brott* att belysa problematiken kring pojkar med tidig brottsdebut och hög risk att utveckla en bestående kriminell karriär.

Studiens innehåll och resultat

Ett av syften med studien är att identifiera riskfaktorer inom olika områden; skola, familj och på individnivå som ökar risken för att begå strategiska brott. Studien avser också att undersöka om det är en riskfaktor i sig var i staden man bor med avseende på demografiska och sociala faktorer. Med kännedom om var sådana brott begås samt om vad som karakteriserar de unga som begår dem kan brottsförebyggande åtgärder sättas in där de gör mest nytta.

Studien visar att den faktor som bidrar till störst riskökning är kriminella kamrater. Andra faktorer som innebär att risken ökar kraftigt är främst aggressivitet, antisociala attityder och bostadsområdets sociala tyngd, misslyckanden i skolan och att ha föräldrar med låg grad av tillsyn/insyn i den unges fritidsvanor. Även

tidigare poliserfarenhet har betydelse, framför allt gäller detta de mest socialt tyngda områdena. De åtgärder och insatser i det fortsatta förebyggande arbetet som studien pekar ut som viktiga är att på olika sätt försöka förebygga etablering av kriminella nätverk och grupperingar med fokus på relationer mellan brottsliga individer. Det är angeläget att skapa möjligheter för killar med en problematisk tillvaro att välja bort ett kriminellt umgänge. Det vill säga att skola och olika typer av fritidssysselsättningar måste bli attraktiva alternativ till att söka gemenskap i brottsliga grupperingar. Ett sätt kan vara stärka olika skyddsfaktorer genom att t.ex. arbeta med familjebaserade insatser som fokuserar på att förstärka föräldrarnas roll, insatser som förebygger mobbning, skolk och narkotikabruk samt samverkan mellan polis, socialtjänst och åklagarmyndighet för att få till snabba konsekvenser när ett brott har begåtts. Till detta arbete krävs ett ökat förtroende- samt ett långsiktigt samarbete på lokal nivå mellan elever, föräldrar, skola, socialtjänst och polis.

Åtgärder som syftar till att förändra beteenden och tänkesätt är allmänt sett mer effektiva än till exempel övervakning och avskräckande insatser. Insatser som innebär att ungdomar tränas i att se konsekvenserna av ett beteende, att förstå egna motiv och utveckla nya alternativa strategier har en relativt positiv effekt på egenskapsrelaterade riskfaktorer som aggressivitet och antisociala attityder.

Vetskapen om att mobbning, skolk och narkotikaanvändning är indikatorer på strategisk brottslighet kan ses som en möjlighet att ingripa och förhindra en fortsatt negativ utveckling. Insatser som förebygger mobbning, skolk och narkotikabruk förebygger på längre sikt också strategiska brott. Att tidigare kontakt med polisen är en så tydlig indikator, särskilt i socialt tyngda områden, ger stöd åt den typen av åtgärder som syftar till att utveckla samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagarmyndighet för att åstadkomma skyndsam ärendehandläggning. Ibland kan det vara viktigt att även reagera på mindre förseelser, framför allt när dessa upprepas. Det är också viktigt att på olika sätt arbeta för att förebygga rekrytering av unga personer till kriminella nätverk.

Trots att omfattningen av strategisk brottslighet är betydligt större i de socialt tyngda områdena är det, med få undantag, samma riskfaktorer som gäller överallt. Av detta kan man dra slutsatsen att det är ansamlingen riskfaktorer och/eller bristen på skyddsfaktorer i dessa områden som bidrar till den skeva fördelningen. Det är därför särskilt viktigt att stärka skyddsfaktorerna i dessa områden.

Exempel på långsiktiga verksamheter med fokus på strukturerad samverkan där skyddsfaktorer stärks i Stockholms stad är *Järvaandan* på Järvaområdet, *Samtidigt först* i Spånga-Tensta stadsdelsområdet samt *Myndigheter i samverkan* i Rinkeby-Kista stadsdelsområde. Syftet med exempelvis *Järvaandan* är att försöka lyfta den informella sociala kontrollen i bostadsområdet genom att engagera befolkningen i bostadsområdet i det trygghetsskapande arbetet. En bred och långsiktig satsning

på social och ekonomisk utveckling är *Järvalyftet* i stadsdelsområdena kring Järvafältet.

Förvaltningens synpunkter

Det är relativt vanligt att unga människor någon gång begår ett brott. Däremot löper endast en liten del någon större risk att fastna i brottsligt eller asocialt beteende. En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är att kunna identifiera, fånga upp och ge stöd till dessa barn och ungdomar i ett tidigt skede. Att alltid kunna göra korrekta förhandsbedömningar om behov av insatser är dock inte någon lätt uppgift. Anmälningar om underåriga som är misstänkta för brott utgör en betydande (ca 40 procent av det totala antalet ca 10 000 anmälningar år 2007 i Stockholms stad) del av all de anmälningar som kommer in till socialtjänsten. Förvaltningen anser att studien förser socialtjänsten och det förebyggande arbetet i Stockholms stad med viktig kunskap om vilken betydelse vissa typer av brott har för risken för fortsatt kriminell karriär samtidigt som den ger en bild av de aktuella ungdomarnas problematik.

Ett flertal tidigare studier har visat att den berörda målgruppen, tonårspojkar med risk att hamna i bestående kriminalitet i många fall har en mycket komplex problematik inom flera områden (skola, familj, missbruk, psykisk ohälsa) och är i behov av flera stödinsatser inom dessa områden. Vidare anser förvaltningen att parallellt med att utveckla socialtjänstens insatser och metodik i arbete i arbete med unga lagöverträdare är det viktigt att fortsätta utveckla lokala samverkan med andra berörda myndigheter, framför allt polisen, både för att möjliggöra tidig upptäck av unga som riskerar att utveckla vanekriminell livsstil och skyndsamt handläggning av aktualiserade ärenden.

En viktig framgångsfaktor i lokalt brottsförebyggande arbete är förtroendefulla relationer mellan myndigheter och befolkningen. Förvaltningen anser att det är av stor vikt att fortsätta arbetet med att utveckla och stärka alla insatser för att skapa och stärka sådana relationer.

Bilaga

1. Fördjupningsstudie om killar och strategiska brott